

چگونه حکم اعسار بگیریم

«المفلس في امان الله» اگر چه حدیث معروفی است، اما مبنایی است برای صدور حکم اعسار برای کسانی که برای پرداخت هزینه‌های دادرسی و دیونشان بضاعت مالی کافی ندارند یا به صورت موقت اموالشان در دسترس آنها نیست.

جام جم آنلاین: #171;المفلس في امان الله; اگر چه حدیث معروفی است، اما مبنایی است برای صدور حکم اعسار برای کسانی که برای پرداخت هزینه‌های دادرسی و دیونشان بضاعت مالی کافی ندارند یا به صورت موقت اموالشان در دسترس آنها نیست.

هر فردی که برای احقاق حقوقش به دادگستری مراجعه و طرح دعوی می‌کند باید هزینه‌هایی را بپردازد که به هزینه‌های دادرسی مشهور است و شامل هزینه تبر، دستمزد کارشناس، هزینه اجرای قرار معاینه، تحقیقات محلی و... می‌شود.

البته عده‌ای از مراجعان به محاکم دادگستری نسبت به پرداخت این هزینه‌ها اعتراض دارند و آنها را باری بر دوش شاکیان می‌دانند ولی واقعیت این است که بخشی از بودجه کشور از طریق دریافت این هزینه‌ها تامین می‌شود. این در حالی است که کارشناسان بر این باورند الزامی بودن پرداخت این هزینه‌ها مانع از طرح دعوای بی‌هوده در محاکم و افزایش ورودی پرونده به دادگاه‌ها می‌شود.

پس کسانی که برای اقامه دعوی به سیستم قضایی وارد می‌شوند در بدو امر راهی جز پرداخت این هزینه‌ها ندارند. اما گاه اتفاق می‌افتد که برخی از افراد توان مالی پرداخت این هزینه‌ها را ندارند برای همین چون قانونگذار تاکید دارد که کم بضاعت بودن نباید مانع احقاق حق افراد شود راه گرفتن حکم اعسار را برای افراد معسر باز گذاشته است. به همین جهت افرادی که خود را صاحب حق می‌دانند و اصرار بر رسیدگی دعوی‌شان در محاکم دارند به شرط آن که بتوانند معسر بودن خود را ثابت کنند می‌توانند به کمک قانون اعسار به حق خود برسند.

اما گاه اتفاق می‌افتد که افراد از پرداخت دیون یعنی بدهی‌هایشان ناتوانند یعنی افرادی که به زعم قانون در زمره موارد اعسار در محکومیت‌های مالی و جزایی قرار می‌گیرند.

کارشناسان معاونت آموزش قوه قضاییه این موضوع را البته بهتر توضیح می‌دهند و می‌گویند اعسار در محکومیت‌های مالی و جزایی عبارت از آن است که به موجب حکم دادگاه حقوقی یا کیفری در امر جزایی، شخص به پرداخت وجه مال یا جزای نقدی در حق دیگری محکوم شود، اما توانایی و تمکن پرداخت آن را نداشته باشد.

به گفته کارشناسان حقوقی معاونت آموزش دستگاه قضا اگر فردی مشمول این تاکید قانونی شود به دعوی اعسارش خارج از نوبت رسیدگی می‌شود که مرجع رسیدگی به آن نیز دادگاهی است که به دعوی اصلی رسیدگی می‌کند. این در حالی است که در مورد محکومیت اوراق اجرایی نیز دادگاه محل اقامت مدعی اعسار صلاحیت رسیدگی دارد.

اثبات اعسار

اما برای این که فرد مشمول قانون اعسار در دیون شود، باید بتواند ناتوانی مالی‌اش را ثابت کند که این کار نیز نیازمند طی مراحل است. طبق اعلام معاونت آموزش قوه قضاییه برای اثبات ادعای اعسار، مدعی باید حداقل 4 شاهد به دادگاه معرفی کند. این شهود باید از وضع معیشتی و زندگی او باخبر باشند و در شهادت‌نامه‌ای که به آنها داده می‌شود به مشخصات، شغل، نحوه گذران زندگی و عدم تمکن مالی مدعی اعسار شهادت دهند. البته هرچند صدور حکم اعسار برای این افراد بیشتر اوقات منجر به نارضایتی طرف دیگر دعوی و به مشکل افتادن او می‌شود، اما گرفتن این حکم برای فرد متقاضی مزایایی دارد و می‌تواند از معافیت از تمام یا قسمتی از هزینه‌های دادرسی و استفاده از وکیل مجانی برخوردار شود.

ورثه معسر، اعسار تاجر

در قانون اعسار اگرچه قانونگذار طوری پیش‌بینی کرده که امور به نفع افراد صاحب حق کم‌بضاعت تمام شود، اما آن گونه که کارشناسان حقوقی معاونت آموزش قوه قضاییه توضیح می‌دهند همه افراد مشمول مزایای این قانون نمی‌شوند. بر همین اساس چنانچه مدعی اعسار در حین دعوی فوت کند ورثه او نمی‌توانند از حکم اعسار فرد فوت شده استفاده کنند، چون اعسار قائم به شخص است و چه‌بسا ورثه بتوانند هزینه دادرسی را بپردازند.

نکته: اعسار در محکومیت‌های مالی و جزایی عبارت از آن است که به موجب حکم دادگاه حقوقی یا کیفری در امر جزایی، شخص به

پرداخت وجه مال یا جزای نقدی در حق دیگری محکوم شود اما توانایی و تمکن پرداخت آن را نداشته باشد بنابراین ورثه مکلفند در صورت داشتن تمکن مالی، هزینه دادرسی را در هر مرحله از رسیدگی بپردازند، مگر آن که ورثه خودشان نیز معسر باشند و بتوانند این مساله را در دادگاه ثابت کنند.

این در حالی است که اگر تاجر مدعی اعسار باشد باید با توجه به مقررات قانون تجارت، دادخواست ورشکستگی دهد و از معافیت در پرداخت هزینه دادرسی استفاده کند. در واقع قانونگذار این طور پیش‌بینی کرده که ادعای اعسار تاجران پذیرفته نشود و علت آن نیز این است که رسیدگی به وضعیت مالی آنها نیاز به بررسی دقیق دارد همچنین قانونگذار حساب تاجران را از کسبه جزء جدا کرده به طوری که قانون اعسار شامل حال کسبه می‌شود.

نحوه رسیدگی به دعوی اعسار

کسی که دعوی اعسار می‌کند، مثل تمام کسانی که در محاکم طرح دعوی می‌کنند باید مراحل را پشت‌سر بگذارند که به گفته کارشناسان حقوقی قوه قضاییه، طرح دعوی به 2 طریق همراه با دعوی اصلی و دعوی اعسار از طریق ارائه دادخواست جداگانه مطرح می‌شود، اگر دعوی اعسار به هر کدام از این دو طریق مطرح شده باشد معرفی حداقل 2 شاهد ضروری است.

وقتی شهود آماده ادای شهادت شدند و دادخواست اعسار نیز وصول شد مدیر دفتر ظرف 2 روز پرونده را به قاضی می‌دهد و چنانچه قاضی شهادت شهود را در دادگاه ضروری بداند طرفین دعوی همراه با شهود در دادگاه حاضر می‌شوند. این در حالی است که معافیت از هزینه دادرسی برای هر دعوی باید جداگانه دریافت شود مگر آن که چند دعوی به طور همزمان علیه یک نفر مطرح شده باشد که در این صورت قبولی اعسار در یک دعوی در دعاوی دیگر نیز قابل استفاده است.

گفتنی است، حکم اعسار در تمام مراحل رسیدگی به یک پرونده قابل استفاده است مگر آن که مدعی اعسار در جریان رسیدگی متمکن شود (از حالت اعسار خارج شود) که در این صورت باید هزینه دادرسی را پرداخت کند.

مریم خباز / گروه جامعه